

OKUL YÖNETİCİLERİNİN UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

OPINIONS OF SCHOOL MANAGERS ON THE DISTANCE EDUCATION PROCESS

Eyüp YANBAKAR

Turhal Mehmet Akif Ortaokulu, gustavyopoye@gmail.com

Tokat / Türkiye

ORCID: 0000-0002-6608-3529

Dr. Osman ASLAN

Turhal Bilim ve Sanat Merkezi, oaslan5858@gmail.com

Tokat / Türkiye

ORCID: 0000-0002-0909-7043

ÖZET

Araştırmanın amacı, okul müdürlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Tokat'ın Turhal ilçe merkezinde yer alan okullarda görev yapan toplam 14 okul müdürü oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Uzaktan Eğitim Süreciyle İlgili Okul Yöneticilerinin Görüşleri (Görüşme Formu)" formu ile toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler içerik analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Analizler sonucunda katılımcıların görüşleri kategorik olarak ifade edilmiş ve yorumlanabilir hale dönüştürülmüştür. Araştırmada, ekonomik olma, zaman ve mekân sınırlılığını ortadan kaldırma, bireysel ders çalışma sorumluluğu kazandırma uzaktan eğitimin olumlu yönleri olarak ortaya çıkarken, ölçme değerlendirme yüz yüze eğitime göre anında yapılamaması, derse katılımın yeteri düzeyde olmaması, yetersiz alt yapı, mevzuat eksikliği ve en önemli yönetsel denetim yetersizliğinin olması olumsuz yönleri olarak ortaya çıkmıştır. Uzaktan eğitimin ancak, yüz yüze eğitimin yapılmasında sıkıntıların yaşandığı ortamlarda destekleyici bir sistem olarak kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim, Eğitim teknolojileri, Okul yöneticileri, Okul yöneticilerinin görüşleri

ABSTRACT

The aim of the research is to reveal the opinions of school principals on distance education. Phenomenology design, which is one of the qualitative research methods, was used in the research. The study group of the research consists of 14 school principals working in primary, secondary and high schools located in Turhal district center of Tokat. The data of the study were collected with the form "School Administrators' Opinions (Interview Form) About Distance Education Process" developed by the researchers. The data obtained in the research were analyzed using the content analysis technique. As a result of the analyses, the opinions of the participants were expressed categorically and transformed into an interpretable form. In the research, being economical, eliminating time and space limitations, and providing individual study responsibility emerged as positive aspects of distance education, while measurement and evaluation could not be done instantly compared to face-to-face education, participation in the course was not at a sufficient level, insufficient infrastructure, lack of legislation and the most important managerial The lack of supervision emerged as its negative aspects. It has been concluded that distance education can only be used as a supportive system in environments where there are difficulties in conducting face-to-face education.

Keywords: Distance education, Educational Technologies, School administrators, School administrators' opinions

1. GİRİŞ

Eğitim kavramı, günümüzde pek çok yerde karşımıza çıkmaktadır. Kullanıldığı yerlere göre farklı anlamlar da yüklenen bu kavramın bireyde istendik davranışlar kazandırma ya da var olan davranışların istendik davranışlara dönüşme süreci olduğu bilinmektedir. Araştırmacıların eğitime ilişkin tanımları farklılık göstermektedir. Gökalp (1992) eğitimi bir aktarım işi olarak değerlendirmiş, bir milletin yetişmiş neslinin, gelecek nesillere yönelik etkisi olarak tanımlamıştır. Ertürk'e (1972) ise eğitimi davranış değiştirme işi olarak değerlendirmiş ve bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı ve istendik değişimler oluşturma süreci olarak ifade etmiştir. Eğitim, insanları önceden belirlenmiş hedeflere göre yetiştirme sürecidir (Fidan, 1986). Toplumsal kültürü bir değer aktarımı olarak yeni nesillere kazandırmak ve geleneklerin geliştirilmesini sağlamaktır (Akt., Güvenç, 1996). Ülkemizde de eğitim gerek örgün gerekse yaygın olarak verilmektedir. Örgün eğitim kurumları, belirli yaş gruplarına göre ve kademelerin önkoşul olduğu okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim vb. olarak sıralanırken; yaygın eğitim kurumları ise belirli bir yaş koşulu olmadan birey isteklerine göre eğitim yapılan halk eğitim kursları, özel öğretim kursları vb. gibi kurumlardır. Eğitimin tanımlarına genel olarak bakıldığında, bireylerde bir değişim meydana getirdiği görülmektedir. Sabuncuoğlu'na (2005) göre eğitim, bireylerin ya da bireylerin oluşturduğu grupların görevlerini daha etkin yapmalarını sağlayan, onların mesleki ufuklarını genişleten; düşünce, karar, davranış ve tutumlarındaki gelişimi amaçlayan eğitsel eylemlerin tümüdür. Bu tanımla eğitimin geniş kapsamlı bir kavram olduğu da görülmektedir.

Ülkemizde eğitim sürecinin okul boyutunda yer alan unsurlardan biri de yöneticilerdir. Tschannen-Moran ve Gareis (2004) okul yöneticilerinin önemine vurgu yapmış, bilgi ve becerilerini ile okulun hedeflerini planlayan yöneticilerin kurumsal kimlik açısından okulun etkin ve verimli olmasında çok önemli bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Yirmi birinci yüzyılda okulları yöneten bireylerin yönetimsel rolleri, okuldaki görevleri, diğer bireylerin ve okulun bileşenlerinin yöneticilerden beklentileri oldukça değişmiş ve okula yön veren yöneticilerin kurumunu ve kurumun toplumsal çevresini çok iyi anlamaları gerekmektedir (Bartell ve Birch, 1995). Yöneticilerin mevcut duruma göre planlamalar yapması ve bu doğrultuda çeşitli çalışmalarını yürütmeleri önemlidir. 2020 yılından beridir küresel bir şekilde yaşanan korona virüs pandemisi hayatın hemen hemen her safhasında kendisini net bir şekilde hissettirmiştir.

Başta sağlık ve ekonomi olmak üzere birçok alanda kendisini hissettiren bu küresel salgın, toplumsal yaşamda çeşitli anlayışların, çeşitli tekniklerin ya da çeşitli düşüncelerin meydana gelme zorunluluğunu da ortaya koymuştur. Yaşamın her alanında olduğu gibi eğitim de küresel salgının etkisi altında kalmıştır. Salgının başlarında, hemen her ülkede çeşitli kurullar oluşturulmuş ve bu kurullar çeşitli konulardaki tavsiye kararları almıştır. Bu tavsiyelerden etkilenen ve etkisi ile toplum tüm kesimlerini doğrudan ve dolaylı olarak kapsayan en önemli unsur eğitim olmuştur. Ülkemizde de 2020'nin Mart ayından itibaren okullarda yüz yüze eğitime ara verilmiş ve artık eğitimler uzaktan verilmeye başlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı, uzaktan eğitimi, geliştirmiş olduğu Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden vermeye başlamış, bu platformla birlikte çeşitli uzaktan eğitim araçları da kullanılmaya başlanmıştır.

Uzaktan eğitimin tarihçesine bakıldığında yaklaşık 130 yıllık bir geçmişinin olduğunu söylemek mümkündür. Clark (2020), uzaktan eğitim modelinin uzun zamandan bu yana kullanıldığını, kullanım araçlarının ise mektup, radyo, kitap, gazete gibi unsurlardan oluştuğunu belirtmiştir. Ancak gelişen ve değişen dünyamızda teknolojik unsurlar da çeşitlenmiştir. Böylece, uzaktan eğitim yönteminde kullanılan araçlar da oldukça değişmiş ve gelişmiştir. Uzaktan eğitim (Distance Education) terimi ilk kez 1892 yılında Wisconsin Üniversitesinin kataloğunda geçmiş ve yine aynı üniversitede William Lighty tarafından 1906 yılında yazılan bir yazıda kullanılmıştır (Akyürek, 2020). Uzaktan eğitimin Avrupa'da kullanılması ise 1960 ve 1970'li yıllara denk gelmektedir (Kaya, 2002).

Uzaktan eğitim, eğitimin planlı olarak uzaktan yapılması, yüz yüze öğretimdeki gibi öğrencilerin gruplar, sınıflar ya da seminerler biçiminde bir arada buldukları eğitim sistemidir (Hızal, 1983). Uzaktan eğitimde sınıf ortamında bulunması gereken bileşenlerin, aynı anda ve aynı yerde bulunma zorunluluğunu ortadan kaldıran bir eğitim yöntemidir. Uzaktan eğitim, öğretmen ve öğrencinin sınıfta olduğu gibi fiziksel olarak aynı ortamda bulunmadan, öğretme-öğrenme etkinliklerinin düzenlenip yürütülmesi sürecidir (Gökdağ, 1986). Özarslan (2008) da uzaktan eğitimi kararlı, karmaşık, hiyerarşik ve doğrusal olmayan bir eğitim öğretim sistemi olarak nitelendirmiş ve en önemlisi uzaktan eğitimin planlı yürütülen ve güncel teknolojiler ile desteklenen bir öğrenim süreci olarak tanımlamıştır.

Bütün bu tanımlara bakıldığında uzaktan eğitimin öğrenci ve öğretmenin fiziki anlamda bir arada olmaması durumundan doğduğu söylenebilir. Bu durumda uzaktan eğitim sürecinde de belirli bir planın ve programın yapılması gerekmektedir. Dinçer (2006) çalışmasında Türk eğitim sisteminin uzaktan eğitim yöntemi ile tanışma süreci diğer ülkelere nazaran biraz geç kalmış olsa da şu anda gelinen noktada gelişmiş ülkeler seviyesinde olduğu görülmekte ve özellikle 1927-1960 yılları arasında, bu alanda gözle görülür bir çalışma olmamış sadece kuramsal ifadeler ortaya konulduğunu ifade etmiştir. Ülkemizdeki uzaktan eğitim süreci, 1950 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü çalışmaları; 1960 yılında orta dereceli meslek okullarına üniversite olanağı sağlamak amacıyla mektupla öğretim yönteminin bu yıllarda dikkat çeken uygulamalarıdır (Dinçer, 2006). 1974 yılında YAYKUR diye adlandırılan ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmen yetiştirme amaçlı sürdürülen faaliyetler, ülkemizde etkin uygulanmaya başlayan ilk uzaktan eğitim çalışmasıdır (Bozkurt, 2017). Anadolu Üniversitesi'nde Açıköğretim Fakültesine dönüştürülen uygulama sonucunda değişik alanlarda Türkiye Radyo Televizyon Kurumu ile iş birliği şeklinde 1982 yılından beri uzaktan eğitim yapılmaktadır (Kunç ve Varol, 1994). Bu büyük adımdan sonra Türkiye'deki birçok üniversite kaliteli uzaktan eğitim yazılımları hazırlamış; e-üniversite temellerini atmıştır (Bozkurt, 2017).

Ülkemizde derslerin uzaktan eğitim yoluyla verilmesi, şimdiye kadar ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde bu kadar kapsamlı bir şekilde uygulanmamıştır. Bu uygulamanın salgınla beraber oldukça hızlı bir şekilde eğitim sistemimize girmesi gerek öğrencilerin gerek öğretmenlerin başlangıçta çeşitli zorluklar yaşamalarına sebep olmuştur. Bu zorlukların genel olarak eğitim paydaşlarının uzaktan eğitime çeşitli nedenlerden dolayı uyum sağlayamamasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Diğer yandan uzaktan eğitim sürecinin genellikle internet altyapısı ile mümkün olduğu bilinmektedir. Alt yapının eksikliği de uzaktan eğitimin diğer bir zorlayıcı etkenlerinden birisi olmuştur.

Uzaktan eğitim sürecinde de öğretmen, öğrenci ve yöneticilerin yeni teknolojileri de tanıdığı görülmektedir. Günümüzde de hızlı bir şekilde gelişen teknolojiye toplum olarak ayak uydurabilmek için de bu teknolojiler tanınmalıdır (Ağır, 2008). Çünkü, günümüz teknoloji çağında bu eğitim teknolojilerini tanımak ve bunları kullanmak artık bir ihtiyaç halini almıştır. Öğretmenlerin günümüz teknolojisini benimsemesi, teknolojiyi doğru okuması, yine öğretmenlerin görev ve rollerindeki meydana gelen değişimleri benimsemelerinde, yeni teknolojilere yönelik ortaya koyduğu tutumlar önemli olmaktadır (Ağır, Gür ve Okçu, 2007). Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin çeşitli görev ve sorumlulukları vardır.

Covid-19 salgını ile birlikte eğitim öğretim faaliyetleri tüm kademelerde normalin dışında, uzaktan eğitimle devam etmiş ve bu durum birçok sorunu da beraberinde getirmiştir (Karakuş vd., 2020). Bu sorunlar eğitimin tüm bileşenlerince yaşanmıştır. Öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde öğrencileriyle beraber derslerini yürütürken, okul yöneticileri de okuldaki iş ve işleyişlerle birlikte uzaktan eğitim sürecini planlamak ve bu sürecin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlamak gibi görevleri yerine getirmişlerdir. Bu yüzden uzaktan eğitim sürecinde yaşanan sorunların etkisini kırmakta okul yöneticilerine büyük sorumluluklar düşmektedir.

Okul yöneticileri eğitimin önemli bir bileşenidir. Uzaktan eğitimde ilişkin ortaya koydukları düşünceler, çözümler, algılar eğitimin kalitesini doğrudan etkileyecektir. Bu yüzden okul yöneticilerin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri oldukça önemlidir. Bu çalışma ile birlikte, okul yöneticilerinin uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri incelenecektir. Ayrıca okul yöneticilerinin uzaktan eğitimde yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri de ortaya çıkarılacaktır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Okul yöneticilerinin uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşlerinin incelendiği bu çalışma, nitel araştırma yöntemi ile yapılandırılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2006) nitel araştırmaları; nitel veri toplama tekniklerinin (gözlem, görüşme ve doküman analizi) kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik bir sürecin takip edildiği araştırmalar olarak tanımlar. Bu araştırmanın modeli olarak da olgubilim (fenomenoloji) modeli kullanılmıştır. Bu modelde amaç farkında olunan fakat derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanılmaktadır. Olgular; yaşanan dünyada olaylar, deneyimler, algılar, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli şekilde insanoğlunun karşısına çıkabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu araştırmada da görüşleri alınan okul yöneticileri uzaktan eğitim ile ilgili çeşitli deneyimlere de sahip olduğu için bu model uygun bulunmuştur.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırma verileri, 2020-2021 eğitim- öğretim yılı birinci döneminde Tokat'ın Turhal ilçesinde görev yapan 14 okul müdüründen elde edilmiştir. Tablo 1'de araştırmaya katılan okul müdürlerinin demografik özelliklerine yer verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgiler

Değişken	f	%	
Cinsiyet	Kadın	0	0,0
	Erkek	14	100,0
Okul Türü	İlkokul	7	50,0
	Ortaokul	6	42,9
	Lise	1	7,1
Kıdem Yılı	0-1 Yıl	0	0,0
	1-5 Yıl	2	14,2
	5-10 Yıl	6	42,9
	10 Yıl ve üzeri	6	42,9
Toplam	14	100	

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılanların tamamının erkek müdürlerden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların %50,0'si(N=7) ilkokul, %42,9'u (N=6) ortaokul ve %7,1'i (N=1) ise lise de görev yapan okul müdürlerinden oluşmaktadır.

2.3. Veri Toplama Süreci

Çalışmada veriler araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu ile elde edilmiştir. Hazırlanan sorular üç alan uzmanı tarafından incelenmiş ve son şeklini almıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu pilot uygulaması üç farklı okul yöneticisiyle yapılmıştır. Pilot uygulamanın ardından son şeklini alan görüşme formu toplam Tokat'ın Turhal ilçesinde görev yapan 13 ilköğretim, 1 ortaöğretim okulu yöneticisine uygulanmıştır. Verilerin toplanması pandemi sürecine denk gelmesi sebebi ile veriler Google Form aracılığı ile okul müdürlerine ulaştırılmış ve yanıtlamaları istenmiştir.

2.4. Veri Analizi

Verilerin analizinde nitel araştırmalarda olgubilim desenine uygun olarak içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analiziyle yapılmak istenen; verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirip okuyucunun yorumlayabileceği hale getirmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Veriler toplandıktan sonra görüşme formları elektronik ortama aktarılmış ve NVivo programı ile analiz edilmiştir. Veriler her bir görüşme sorusu başlığı altında kodlar oluşturulmuş ve yorumlanabilir hale dönüştürülmüştür. Veriler analiz edilirken katılımcılar Y1, Y2, vb. şeklinde kodlanarak ifade edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda ortaya çıkan bulgular altı başlıkta toplanmış ve kodlara dönüştürülmüştür.

3.1. Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitimin Örgün Eğitime Göre Avantaj ve Dezavantajları ile İlgili Değerlendirmeleri

Okul yöneticilerinin uzaktan eğitim ile ilgili değerlendirmeleri avantajlar ve dezavantajlar olarak 2 kategoriye ayrılmış. Okul müdürlerinin uzaktan eğitimin avantajlarına ilişkin görüşleri Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Uzaktan Eğitimin Örgün Eğitime Göre Avantajları

Kategoriler	Katılımcılar	f	%
Ekonomiklik	Y2, Y7, Y12	3	21,43
Fiziksel kolaylık	Y2, Y3	2	14,27
Zaman ve mekândan bağımsız olma	Y2, Y9, Y12, Y13	4	28,57
Gayret artışı	Y6, Y11	2	14,27
Dijital beceri artışı	Y6, Y9, Y11, Y12, Y13	5	35,71

Tablo 2 incelendiğinde okul yöneticilerin uzaktan eğitimin avantajlarına ilişkin görüşleri beş kategoride toplandığı görülmektedir. Bunlar, ekonomiklik, fiziksel kolaylık, zaman ve mekândan bağımsız olma, gayret artışı ve dijital beceri artışı.

Bazı yöneticiler uzaktan eğitimin avantajlarına ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir. “Zamandan, mekândan, yakıt giderlerinden, materyallerden vb birçok unsurdan tasarruf edildiği için ekonomik bir sitemdir” (Y7).

“Öğrencilerin okula ulaşım problemlerinin olmayışı ve öğretmenlerin buldukları yerden derslerini anlatabilmeleri fiziksel açıdan kolaylık sağlamaktadır” (Y3).

“İstenilen ve uygun zamanlarda ders verilebilmesi ve her kazanımı destekleyen dijital etkinliklerden yararlanılarak görsel kaynaklardan fayda sağlanabilmesi zaman ve yerden bağımsız olabilmeyi sağlar” (Y9).

“Salgın dönemi zorluklarının aşılabilmesi adına öğrenciye kendi kendine öğrenme çabası aşılır” (Y6).

“Teknoloji kullanımı bilen öğretmenler ve teknolojik alt yapıya sahip öğrenciler için; Yeni öğrenme ortamları oluşturur, her öğrenciye uygun bireysel ilerlemesini sağlayacak eğitim materyallerini kolaylıkla oluşturma ve öğrenciye zamanında ulaştırma imkânı sağlar, öğrenciler için teknolojiyi kullanarak oluşturulan materyallerin somut olarak sonuçlar vermesi gözlenir ve ölçme-değerlendirme sonuçlarının hızlı ve geçerliliğinin yüksek olması sağlanır” (Y13).

Uzaktan eğitimin avantajı olduğunu ifade edenlere karşın yöneticiler, uzaktan eğitimin dezavantajlarını da belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimin dezavantajına ilişkin görüşler Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Uzaktan Eğitimin Örgün Eğitime Göre Dezavantajları

Kategoriler	Katılımcılar	f
Motivasyonun azalması	Y2, Y14	2
Ders veriminin azalması	Y2, Y4, Y5	3
Teknoloji bağımlılığı riski	Y2, Y6, Y14	3
Toplumsal değer ve okul kültürünün zayıflaması	Y5, Y6, Y12	3
Altyapı problemleri	Y3, Y9, Y13, Y14	4
Fiziksel riskler	Y2, Y8, Y14	3
Fırsat eşitsizliği	Y6, Y9, Y12, Y13	4

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların, uzaktan eğitim sisteminin yüz yüze eğitim sistemine kıyasla birtakım dezavantajlarının olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Yöneticilerin uzaktan eğitimin dezavantajlarına ilişkin görüşleri;

“Uzaktan eğitimde; devam mecburiyeti olmadığından derslere katılımın yeterli düzeyde olmaması, öğrencilerin uzaktan eğitime motivasyonlarının tam olmaması ve anne ve babaların gerekli kontrol ve teşvikte yetersiz kalmasından dolayı öğrencilerin motivasyonları olumsuz etkilenmiştir. Bu da uzaktan eğitimin örgün eğitime göre bir dezavantajdır” (Y14).

“Öğretmen ve öğrenci göz göze gönül gönüle temas kurmayınca eğitimde istenilen kalite sağlanamıyor ve dolayısıyla verim düşüyor” (Y4).

“Ders ile oyun arasındaki farkı aileler fark edemediğinden dolayı çocuklar bilgisayarla gereğinden fazla vakit geçiriyor ve teknolojik bağımlılık riski ortaya çıkıyor” (Y2).

“Öğrencilerin okula devlete karşı aidiyetlik duygusunun bitmesi ve devlete okula karşı kin duyması ve öğrencide kuralsızlık oluşturarak okulun verdiği toplumsal kültürleşmeyi öldürmesi bir dezavantajdır” (Y6).

“Bağlantı kopmalarından kaynaklanan zaman kaybı ve dolayısıyla öğrencilerden etkili geri dönüş alınamaması önemli bir altyapı eksikliğine işaret eder” (Y9).

“Öğrenciler radyasyona maruz kalıyor, gözleri şişiyor. Öğrencilerde yorgunluk ve bıkkınlık oluşuyor” (Y8).

“Öğrencinin teknolojik alt yapıdan yoksun olmasından dolayı eğitimin eşitsizlik oluşturması, ülkemizde EBA gibi bir güç varken yeterli düzeyde kullanılmaması ve geliştirilememesi ve derslerde kullanılan teknolojik alt yapıların ciddi düzeyde yüksek internet harcamaları fırsat eşitsizliğini derinleştirir” (Y13).

3.2. Uzaktan Eğitimde Öğrenci Ders Başarısını Etkileyen Faktörlere İlişkin Yönetici Görüşleri

Çalışmada yöneticilerin uzaktan eğitimin öğrenci ders başarısına etkisi de sorulmuş ve görüşleri Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Uzaktan Eğitimde Ders Başarısını Etkileyen Faktörler

Kategoriler	Katılımcılar	f
İletişim	Y1, Y2, Y7, Y12, Y13	5
Veli desteği	Y5, Y9, Y14	3
İlgi ve motivasyon	Y2, Y8, Y10, Y14	4
Hedef koyma	Y4, Y5, Y9, Y11	4
Altyapı yeterliliği	Y6, Y9, Y11, Y12	4
Evin fiziksel ortamı	Y6, Y13, Y14	3

Tablo 4 incelendiğinde uzaktan eğitimde öğrencilerin ders başarısını etkileyen birçok faktörün olduğu görülmektedir. Bunlar; iletişim, veli desteği, ilgi ve motivasyon, hedef koyma, altyapı yeterliliği ve evin fiziksel ortamı gelmektedir. Yöneticilerin uzaktan eğitimde ders başarısını etkileyen faktörlerle ilgili bazı görüşleri;

“Beden dili, ses tonu, mimiklerin eğitimdeki rolü ortadan kalkıyor. İletişimin kopuk ya da devamlı olması başarıyı etkiliyor. Katılımcıların ciddiyeti başarıyı etkiliyor” (Y2).

“Aile desteği önemlidir” (Y9).

“Öğrencilerin sürekli evde olmalarından dolayı psikolojik olarak derslere motive olamamaları başarıyı etkiler” (Y14).

“Bir hedefe sahip olma başarı konusunda önemli bir basamaktır” (Y5).

“Teknolojik imkânsızlık, bağlantı kurulamaması ve yeterli ders saati olmaması baskın altyapı sorunlarıdır” (Y11).

“Fiziksel açıdan evlerde eğitim ortamının sağlanamaması uzaktan eğitimde başarıyı etkiler” (Y13).

3.3. Uzaktan Eğitimde Öğretmen Performansını Etkileyen Unsurlara İlişkin Yönetici Görüşleri

Uzaktan eğitimde öğretmenlerin performansını etkileyen unsurlara ilişkin yönetici görüşleri Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimde Teknoloji Kullanımına İlişkin Yöneticilerin Görüşleri

Kategoriler	Katılımcılar	f
Teknolojik becerileri	Y1, Y3, Y5, Y6, Y7, Y10	6
Okulun altyapısı	Y4, Y8, Y9, Y11, Y12, Y14	6
Öğretmenlerin yaşı	Y2, Y13	2

Tablo 5 incelendiğinde yöneticilerin, öğretmenlerin uzaktan eğitim performansını etkileyen unsurlara ilişkin görüşleri öğretmenlerin teknolojik becerileri, kurumun altyapısı ve öğretmenlerin yaşları olmak üzere üç kategoride toplanmıştır.

Yöneticiler, uzaktan eğitimde öğretmen performansını etkileyen unsurlara ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

“Öğretmenlerden teknolojiyi kullanmakta etkin ve becerikli olanları bu durumdan yoksun olan diğer öğretmenlerin hitap ettikleri öğrenci grupları arasında oldukça fazla farka neden olduğu açıktır. Teknoloji belirleyici bir unsur durumuna gelmektedir” (Y5).

“İnternet bağlantı kopmaları, EBA ve diğer platformlarda sistemlerin çökmesi, ders saatlerini gerektiği gibi kullanılmalarına sebep olmaktadır” (Y14).

“Yaşı genç olanlar sorun yaşamıyor” (Y2).

3.4. Uzaktan Eğitimde Fırsat Eşitliği Sağlanmasına Yönelik Yönetici Görüşleri

Araştırmada yöneticilerin uzaktan eğitimin fırsat eşitliği sağlanmasına ilişkin görüşleri alınmıştır. Yöneticilerin bu konudaki görüşleri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Yöneticilerin Uzaktan Eğitimin Eğitimde Fırsat Eşitliği Sağlanması Yönündeki Değerlendirmeler

Kategoriler	Katılımcılar	f
Teknolojik imkân	Y7, Y10, Y11, Y12, Y13	5
Ekonomik imkân	Y13, Y14	2

Tablo 6 incelendiğinde yöneticilerin uzaktan eğitimin eğitimde fırsat eşitliği sağlanması yönündeki değerlendirmeleri teknolojik ve ekonomik imkân olmak üzere iki kategoride toplandığı görülmektedir. Yöneticiler uzaktan eğitimin teknolojik ve ekonomik imkanları yoksun olan öğrenciler için fırsat eşitliğini ortadan kaldırdığını ifade etmişlerdir. Buna ilişkin bazı yönetici görüşleri;

“Yeterli teknolojik imkânı olmayan veya hiç olmayan (cep tel, bilgisayar, tablet v.s.) öğrenciler açısından uzaktan eğitim fırsat eşitsizliği oluşturmaktadır. Bu eşitsizliği ortadan kaldırmak için tüm öğrencilerimizin bu tür teknolojik imkânları ve internetinin sağlanması gerekmektedir” (Y7).

“Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan veli potansiyeli olan okullarda eğitim zayıflığı günden güne artmaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelere destek sağlanması gerekliliği bulunmaktadır” (Y13).

3.5. Uzaktan Eğitimde Müfredatın Uygulanışına İlişkin Yönetici Görüşleri

Okul yöneticilerinin müfredatın uygulanışına ilişkin görüşleri Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Uzaktan Eğitimde Müfredatın Uygulanışına İlişkin Görüşler

Kategoriler	Katılımcılar	f
Müfredatın seyreltilmesi	Y1, Y5, Y6, Y12, Y13	5
Temel ders ve kazanımların uygulanması	Y2, Y9, Y10, Y13	4

Tablo 7 incelendiğinde yöneticilerin uzaktan eğitimde müfredatın uygulanışına ilişkin görüşlerinin iki kategoride toplandığı görülmektedir. Bu kategoriler, uzaktan eğitimde müfredatın seyreltilmesi ve temel ders ve kazanımların uygulanmasıdır. Yöneticilerin, uzaktan eğitimde müfredatın uygulanışına ilişkin bazı görüşleri;

“Müfredat/ders program uygulaması uzaktan eğitimde sağlanamamaktadır, sağlanamazsa müfredat ders programı sadeleştirilmeli ders saatleri düşürülmeli örneğin matematik haftada iki saat yeterli olur” (Y6).

“Tüm kazanımların verilemediği ana mihver derslere odaklanıldığı aşikârdır” (Y9).

3.6. Uzaktan Eğitimde Denetim Mekanizmasının Uygulanışına İlişkin Yönetici Görüşleri

Uzaktan eğitimde denetim mekanizmasının uygulanabilirliği ile ilgili yönetici görüşleri Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Uzaktan Eğitimde Denetim Mekanizmasının Uygulanışı Hakkındaki Görüşler

Kategoriler	Katılımcılar	f
Uygulanabilirliğin düşük	Y1, Y2, Y5, Y6, Y7, Y9, Y10, Y11, Y13, Y14	10
Denetim mekanizması ile ilgili iyimserlik	Y3, Y4, Y8, Y12	4

Tablo 8 incelendiğinde yöneticilerin uzaktan eğitimde denetim mekanizmasının uygulanışı hakkındaki görüşlerinin iki kategoride toplandığı görülmektedir. Bu kategoriler, denetim mekanizmasının uygulanabilirliğinin düşük olması, denetim mekanizmaları ile ilgili iyimser olma durumlarıdır. Yöneticilerin uzaktan eğitimde denetim mekanizmasının uygulanışı hakkındaki bazı görüşleri;

“Denetim mekanizması yeterli düzeyde çalışmamaktadır. Yüz yüze eğitimde denetim ile yapılan eğitimin daha kaliteli olması için yapılan dokunuşların hiçbiri yapılmamaktadır. Öğretmenin dersi oluşturma ve öğrenci katılımı gibi somut işler takip edilmekte ancak öğrencide eğitim adına kazanılanlar tam olarak görülememektedir. Ders esnasında derse katılma hakkı verilmiştir. Ancak bu denetim için yeterli değildir” (Y13).

“Denetim bu süreçte daha çok otokontrol ve karşılıklı güvenle oluşacaktır” (Y8).

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada okul yöneticilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda, uzaktan eğitimin örgün eğitime göre çeşitli avantaj ve dezavantajlarının olduğu tespit edilmiştir. Yöneticilere göre uzaktan eğitimin avantajları; uzaktan eğitimin ekonomik olması, fiziksel zorlukları ortadan kaldırması, zaman ve mekândan bağımsız olabilmesi, dijital araçları kullanım becerisini geliştirmesi ve öğrencilerin bireysel gayretlerini artırması ile ilgilidir. Literatürde bu sonucu destekleyen bazı araştırmalar bulunmaktadır. Çağlar ve Kılıncı (2020) çalışmalarında, fikir beyan eden yöneticilerin tamamının uzaktan eğitime pozitif olarak baktığını ve eğitimin işleyişinin daha iyi gerçekleşmesi bakımından büyük katkılarının olduğunu belirtmişlerdir. Bilhassa yüz yüze eğitim imkânlarının yetersiz olduğu koşullarda fırsat eşitliği sağladığı, fiziksel şartların elvermediği durumlarda kullanılabilirdiği ve ekonomik olduğu için avantajlı olduğunu belirtmişlerdir. Ancak, yöneticilerden birkaçı uzaktan eğitimin olumlu yönlerinin dışında alt yapı yetersizlikleri, sosyalleşmeyi azaltması ve denetim konusunda sorunlara sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Çalışmada öğrencilerin ders başarısını etkileyen konular arasında iletişim, veli desteği, ilgi ve motivasyon, hedef koyma, altyapı yeterliliği ve evin fiziksel ortamı yer almaktadır. Ayrıca araştırmada öğretmenlerin uzaktan eğitimde teknolojiyi kullanmaları ile ilgili teknolojik beceriler, altyapı ve yaş faktörler tespit edilmiştir.

Uzaktan eğitimde giderilmesi gereken en önemli sorun çeşitli imkânsızlıklara bağlı olarak gelişen fırsat eşitsizliğidir. Fırsat eşitliği ile ilgili bu çalışmada çıkan en önemli iki faktör, ekonomik ve teknolojik desteğin öğrenci ve velilerine sağlanması gerekliliğidir. Bu destekler maddi ve manevi unsurları içerebilir. Turhan (2005)'de yapmış olduğu çalışmada, fırsat eşitsizliğinin giderilebilmesi ve uzaktan eğitim teknolojilerin başarısının oluşması için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından olanak sağlanması gerektiği görüşünü savunmaktadır.

Uzaktan eğitimde de standart bir müfredatın oluşturulması ve takip edilmesi gereklidir. Araştırmada yöneticilerin büyük bir kısmı uzaktan eğitimde mevcut müfredatının uygun olmadığı ve bu problemin çözülebilmesi için bu müfredatın seyreltilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Çağlar ve Kılınc'ta (2020) yapmış olduğu çalışmada benzer bir sonuç ortaya çıkarmış ve mevcut müfredatın uzaktan eğitim sistemine uygun olmadığı ve eğitimin yerel içerik barındırmaktan uzak olduğu, teknolojik altyapı yetersizliklerinin olduğu, okulların bir kısmında gerekli eğitim ortamının daha oluşturulmadığı ve ders katılımın çeşitli sebeplerden dolayı az olduğunu tespit etmiştir.

Uzaktan eğitimin uygulanışına ilişkin bir diğer konu ise, denetim mekanizmasının uygulanabilirliğidir. Araştırmada konu ile ilgili olumlu görüşler olsa da katılımcıların önemli bir kısmı denetim mekanizmasının uygulanabilirliğinin düşük olduğunu belirtmişlerdir. Turhan'ın (2005)'de yaptığı çalışmada, okul yöneticilerinin, okulun durumunu analiz edebilme ve okulda iş bölümünü düzenleyebilme faktörlerine önem vermekte ve bu özelliklerinin geliştirilmesi gerektiğini düşünmektedirler.

4.1. Öneriler

Bu araştırma sonucunda aşağıdaki öneriler ortaya çıkarılmıştır;

Uzaktan eğitimin çeşitli avantaj ve dezavantajları vardır. Uzaktan eğitimin daha faydalı olabilmesi için olumlu yönleri geliştirilebilir veya olumsuz yönlerine yönelik iyileştirmeler yapılabilir. Altyapı ve fırsat eşitsizliği gibi sorunlar çözüme kavuşturulabilir. Öğrencilerin dijital okuryazarlık becerileri geliştirilebilir.

Uzaktan eğitimde ders başarısını artırmak için öğretmen ve öğrencilere yönelik zamanı iyi kullanma becerisi seminerleri verilebilir ve etkileşime dayalı çevrimiçi değerlendirme sistemleri kullanılabilir. Öğretmenlerin dijital becerilerinin artırılması için hizmet içi eğitimler planlanabilir.

Uzaktan eğitimde fırsat eşitliği sağlanabilmesi için hayır kuruluşları ve devlet kurumları aracılığıyla altyapı ve teknolojik eksiklikler giderilebilir.

Ayrıca kullanılan teknolojik alt yapının daha az internet kullanımı ile daha çok veriye ulaşabilmesi için girişimlerde bulunulabilir. Fırsat eşitliğinin sağlanması karşısındaki en büyük engel ekonomik eşitsizliktir. Bunun için sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelere gereken destek sağlanabilir.

Uzaktan eğitimde müfredatın daha verimli şekilde uygulanabilmesi için müfredat seyreltilbilir, ders programı sadeleştirilip ders saatleri düşürülebilir. EBA sistemi daha olumlu ve aktif bir biçimde kullanılabilir.

Denetim mekanizmasının daha iyi uygulanabilmesi için daha fazla ve farklı kontrol aracı kullanılabilir, uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerce yapılan planlama, işleme ve tamamlanma süreçleri aktif olarak idarecilerle paylaşılabilir.

Ölçme ve değerlendirmeye yönelik sorunları çözmek için derslerde geri dönüt sağlayıcı yazılımlarla öğrencinin geri dönüt vermesi sağlanabilir ve ders sonunda tarafsız değerlendirme yapılabilecek işlemler yürütülebilir.

Millî Eğitim Bakanlığı uzaktan eğitim mevzuatı güncelleyebilir ve derse katılım zorunlu hale getirilebilir.

KAYNAKÇA

- Ağır, F. (2008). Uzaktan eğitime karşı tutum ölçeği geliştirmeye yönelik geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Education Sciences*, 3(2), 128-139.
- Ağır, F., Gür, H. ve Okçu, A. (2007). Uzaktan eğitime karşı tutum ölçeği geliştirmesine yönelik geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *New World Sciences Academy*, 3(2), 128-139.
- Akyürek, M. İ. (2020). Uzaktan eğitim: Bir alanyazın taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-9.
- Bartell, C. A. ve Birch, L. W. (1995). Restructuring administrator preparation for California. *Thrust for Educational Leadership*, 24(5), 28-31.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Clark, J. T. (2020). *Distance education. Clinical Engineering Handbook içinde* (410-415). Editör:Ernesto Iadanza. Floransa-İtalya: Academic Press.
- Çağlar, Ç. ve Kılınç, A. (2020). Okul yöneticilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Akademik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 110, 69-94. <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.46481>
- Dinçer, S. (2006). Bilgisayar destekli eğitim ve uzaktan eğitime genel bir bakış. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri.
- Fidan, N. (1986). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Kadıoğlu Matbaası.
- Güvenç, B. (1996). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Gökalp, Z. (1992). *Terbiyenin kültürel ve sosyal temelleri I*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Gökdağ, D. (1986). *Uzaktan öğretimde basılı materyaller*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayınları.
- Hızal, A. (1983). *Uzaktan öğretim süreçleri ve yazılı gereçler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M. Ö., Esendemir, N., & Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 220-241.
- Kunç, Ş. ve Varol, A. (1994). 21. yüzyıl eğitiminde teknoloji kullanımı ve mesleki teknik eğitim. *Endüstriyel Teknoloji, Bilimsel ve Teknik Dergi*, 1(1), 41-46.
- Özarlan, Y. (2008). Uzaktan eğitim uygulamaları için açık kaynak kodlu öğrenme yönetim sistemleri. *XIII. Türkiye’de İnternet Konferansı* (55-60).
- Sabuncuoğlu, Z. (2005). *İnsan kaynakları yönetimi*. Bursa: Alfa Aktüel Basım Yayın Dağıtım.
- Tschannen-Moran, M. ve Gareis, C. R. (2004). Principals' sense of efficacy: Assessing a promising construct. *Journal of Educational Administration*, 42(5), 573-585. <https://doi.org/10.1108/09578230410554070>
- Turhan, E. (2005). *Okul yöneticilerinin geliştirmeye ihtiyaç duydukları yönetsel süreçlere ve uzaktan eğitim teknolojilerine ilişkin görüşleri (Eskişehir ili örneği)* (Doktora Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez No: 187957).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (11. Baskı). Ankara: Seçkin.